

Szakmai Beszámoló

(204105/03514)

A Déri Múzeum Történeti- és Iparművészeti gyűjteménye részére szakmai anyagok és eszközök beszerzésére

A debreceni Déri Múzeum két alapvetően meghatározó törzsanyagát érinti, az alábbi pályázati fejlesztés. Múzeumunk kiemelten fontos szakmai feladatának tartja ezen gyűjtemények tárgyi emlékanyagának megőrzését a jövő látogató közönsége számára.

A *Történeti tár* gyűjteményének nagy részét (mint más megyei hatókörű városi múzeumoknál is) a helytörténeti tárgyak teszik ki. Kiemelt egységek (amelyek az állandó kiállításban is fontos szerepet kapnak): a Dobozi temető lelet anyaga, a céhes emlékek, illetve a 1848-as emlékek.

Az *Iparművészeti gyűjtemény* tárgyi anyagának összetétele méretében, korban és műtárgyalkotók tekintetében a Történeti tárhoz nagyon hasonló, szinte kiegészíti azt. Amiben különbözik, hogy több finom művű porcelán-, és üvegtárgy tartozik ide, nagyobb a textil anyagú műtárgyak száma, illetve kiemelt egysége a keleti eredetű (elsősorban japán) műtárgyak csoportja.

A pályázati forrásból beszerzett anyagok felhasználása

A Déri Múzeum alapvető törekvése, hogy a múzeum műtárgyállományának tárolására a legmegfelelőbb körülményeket biztosítsa. A pályázat során beszerzésre került anyagok és tároló eszközök lehetővé tették a korábbi korszerűtlen és elhasználódott tárolók felváltását, valamint a megfelelő műtárgykörnyezet biztosítását, s lehetőséget arra hogy az így tárolt viseletek, hosszú távú megőrzését garantálhassuk.

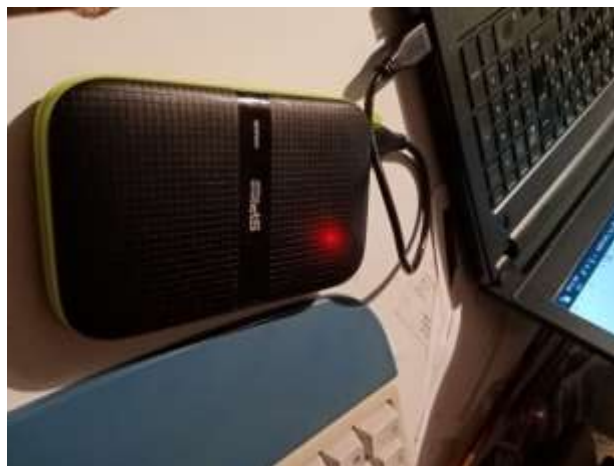

A Történelmi textilgyűjteményi raktárban elhelyezett 6 db új gurulós, fékezhető kerekű ruhaállványon mintegy 50 darab katonai egyenruha, sapka, csizma, cipő került olyan molinó anyagból külön erre a célra készített, pormentes védő takarással ellátott mobil tárolóba, ami megfelelő szellőzést is biztosítja számukra. A savmentes A/3 méretű pormentesen záródó dobozok pedig a kisebb tárgyak biztonságos tárolását garantálják.

A pályázati forrásból beszerzett eszközök felhasználása

A lengőkaros **Motic Smz-171**, N-WF 10x23mm sztereomikroszkóp, trinokuláris tubussal és egy MoticamX3 digitális kamerával wifi kapcsolaton keresztül alkalmas digitális élőképet sugározni egy adott PC gépre, illetve Laptopra, a hozzá tartozó 2 TB Silicon Power Armor A60 külső adattároló HDD pedig a biztonságos adatmentést szolgálja. Ez nagyban segíti a munkánkat, a korábban használt 50 éves mikroszkóppal szemben.

A debreceni Dobozi temető 17-18. századi textil leleteinek mikroszkópos vizsgálata, konzerválása, előkészítése a későbbi restaurálásra

Legnagyobb és talán egyik legrégebbi ismert temetője Debrecennek a Cegléd (ma Kossuth) utcai vagy - gyakrabban használt nevén - Dobozi temető, melynek a Cegléd utcai végénél több jelentős debreceni egyházi és világi személy volt eltemetve. Az elnevezését a Dobozi családról kapta, e családból került ki többek között a város két neves főbírója is.

A Dobozi temetőt az 1900-as évek első negyedében tárta fel Zoltai Lajos, így az előkerült leletanyagokat eredeti helyükön megtekinteni ma már nem lehetett. Mivel fényképfelvételek a feltárások során nem készültek, így csupán a megmaradt darabokra, a feltáráskor készült jelentésekre, leltárkönyvekre, dokumentumokra, rajzokra hagyatkozhattunk.

Férfi viseletek

A Dobozi temetőből előkerült leletanyagban egyetlen alsóruha sem maradt meg, de a keskenyebb csipkék, melyeket nem tudunk ruhadarabhoz kötni, ezek széleit is gazdagíthatták. A felsőruhák közül a leletanyag szempontjából legfontosabb a dolmány és a mente.

Mindkettőt díszítették fémszálas hímzéssel, csipkével vagy paszománnyal, ami nem csak a széleken jelenhet meg, hanem az anyag teljes felületét is beboríthatta.

A leletanyagban megmaradt egyetlen dolmány pontosan datálható, mert az 1710-ben elhunyt ifjabb Dobozy István sírjából került elő. Elejét a nyaktól derékig 15 darab gomb kapcsolja össze, melynek „selyem hurkai aranyozott ezüst, vésett makk alakú füles díszekkel vannak ellátva.” (Zoltai)

Anyaga gyapjúsövet, a díszes gombokon kívül zsinórozás díszítette, de a sír feltárásakor Zoltai leírása szerint: „keresztül téve találtunk még egy hosszabb széles aranycsipkének foszlott maradványait”. Ez nem volt rávarrva a viseletre, hanem csak azon keresztülvetve. Nem tudni, hogy milyen funkciója lehetett.

A temetői anyagban még egy vörhenyes színű posztó mente is található. „Kötött laposmintázott gombok” díszítették, melyek legnagyobb része szétmállott. A gomblyukpántok egy része megmaradt, benne arany szállal vegyítve kötött zsinór gombokkal.

A női viseletek

A fejviseletek közül a legnagyobb jelentőségűek és értékűek a díszes párták voltak. A Dobozi temetőből előkerült párták mind karikapárták, melyek a leányok fejét ékesítették.

Az igaz- és üvegyöngyökkel, ékkövekkel, zománccal, nemesfém boglárokkal díszített párták korban több eltérő időszakot reprezentálnak. Felső részükhöz kiegészítőként aranyaszományokon, aranycsipkéken kívül szalagok, pántlikák, selyemkelmék kapcsolódtak.

A fémszálas csipkék többféle módon is díszíthették a pártát: szegélyezhették a széleket, helyezhették az apróbb díszek alá, különállóan boríthatták hálóként a párta tetejére vagy a fejre a karikapárta alá. Ilyen fejre borítottaranycsipkét találtak Dobozi Sára koponyájára tapadva. A fejtetőt viszont arannyal átszőtt monszelin és itt-ott gyöngyökkel kirakott aranycsipke fátyol borítja. A tarkón lelógó pártaszalagra, ami a pártát összekötő zsinórokat is takarta, a koponyáról készült felvétel alapján csupán következtetni tudunk: fémszállal átszőtt alapanyagú és arany csipkedíszű lehetett.

A Dobozi temetőből előkerült egyedülálló leletanyag restaurálásra való előkészítése szempontjából fontos a különböző technikákkal készült csipkék alapanyagának minél részletesebb, mikroszkopikus vizsgálata.

A mikroszkopos vizsgálatok során elsődleges feladatomban tekintetem a fémszállak vizsgálatát, azok készítése technikai módozatait, hiszen ezek tisztítása különös gondosságot igényelt.

Több alkalommal sikerült megfigyelni a különböző vastagságú selymfonalakra tekert, hengerelt ezüst lemez sodort szálait.

A sírlelet anyagának restaurálása a konzerválással egyszerre, folyamatosan történik.

Ezzel lehetőséget teremtve arra, hogy a Déri Múzeum Történeti tára, a viseletrekonstrukció helyreállítása terén egy újabb lépést tegyünk e korszak jobb megismerése érdekében, s az a későbbiekben megfelelő módon prezentálva, publikációkban és kiállításokon is a szakmai és a nagyközönség elé kerülhessen.

A mikroszkópos vizsgálatokat

Tóth Ilona Csilla textil restaurátor készítette.

Szeretném megköszönni az NKA Közgyűjteményi Kollégiumának , hogy pályázatunk pozitív elbírálásával lehetőséget biztosított a Déri múzeum restaurátor műhelyénben dolgozó restaurátorok az állomány védelme érdekében továbbra is magas szintű szakmai munkát végezhesse. Valamint Tóth Ilona Csilla textil restaurátor munkáját, amely együttműködés a terveink szerint a továbbiakban is folytatódni fog.

Handwritten signature of Benke Zsolt in cursive script.

Benke Zsolt

állományvédelemmel megbízott restaurátor